

УДК 342.9

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ТА МІЖНАРОДНИХ МЕХАНІЗМІВ ОХОРОНИ ТА ЗАХИСТУ ДЕРЖАВНИХ КОРДОНІВ У НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

Володимир Нікіфоренко,
кандидат наук з державного управління,
Перший заступник Голови Державної прикордонної служби України

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена проблемам імплементації норм міжнародного права та міжнародних механізмів охорони та захисту державних кордонів у національне законодавство України. Досліджені питання функціонування глобальної системи колективної безпеки у напрямку забезпечення територіальної цілісності держав. Розглянуто механізм міжнародно-правового регулювання сучасних державних кордонів України. Висвітлені питання нормативних основ для міжнародного співробітництва та взаємодопомоги у прикордонній сфері: упорядкування роботи пунктів пропуску через державний кордон, спільне патрулювання прикордонної території, контроль прикордонного руху, обмін інформацією та інші питання забезпечення відкритості та безпеки кордонів.

Ключові слова: безпека державного кордону, правове регулювання, міжнародне право, Державна прикордонна служба України, інтегроване управління кордонами.

IMPLEMENTATION OF THE NORMS OF INTERNATIONAL LAW AND INTERNATIONAL MECHANISMS OF PROTECTION AND DEFENCE OF STATE BORDERS INTO THE NATIONAL LEGISLATION

Volodymyr Nikiforenko,
PhD in Public Administration, Doctorate of Interregional Academy of Personnel Management

SUMMARY

The article is devoted to the problems of implementation of norms of international law and international mechanisms of protection and defense of state borders in the national legislation of Ukraine. The issues of functioning of the global system of collective security in the direction of ensuring the territorial integrity of states are studied. The mechanism of international legal regulation of modern state borders of Ukraine is considered. The issues of normative bases for international cooperation and mutual assistance in the border sphere are covered: streamlining the work of checkpoints across the state border, joint patrolling of the border area, border control, exchange of information and other issues of ensuring openness and security of borders.

Key words: state border security, legal regulation, international law, State Border Guard Service of Ukraine, integrated border management.

Постановка проблеми. Закріплення міжнародних гарантій територіальної цілісності і недоторканості, міжнародно-правове оформлення державних кордонів та міжнародна співпраця у сфері прикордонної безпеки є важливими завданнями у контексті підтримки миру та безпеки як окремих країн, так і людства загалом. Тому одним із основних напрямів державної політики у сфері безпеки державного кордону України є імплементація норм міжнародного права та міжнародних механізмів охорони та захисту державних кордонів. Результатом цієї діяльності є те, що на сьогоднішній день України є учасницею ухвалення ряду міжнародних та міждержавних документів у сфері забезпечення безпеки державних кордонів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань міжнародно-правового забезпечення безпеки кордонів присвячені роботи таких вчених, як: Р.В. Аляжкін, Г.О. Анцелевич, В.О. Галан, О.В. Задорожний, Т.М. Короткий, А.Я. Мельник, А.Б. Мостиський, О.В. Мякота, Ю.О. Ноговіцина, Т.С. Цимбрівський, Ю.В. Щокін та інші.

Мета дослідження. Дослідити актуальні питання міжнародно-правового забезпечення безпеки державних кордонів.

Виклад основного матеріалу. Слід зазначити, що в міжнародно-правовій площині питання, які стосуються

закріплення та захисту державних кордонів, а також контролю за переміщенням через кордон осіб, товарів та послуг мають величезне значення. Особливої актуальності вони набувають у зв'язку з формуванням глобальної системи колективної безпеки, як організаційної форми та комплексу узгоджених спільних заходів держав всього світу чи певного географічного району, які застосовуються для попередження та усунення загрози миру, придушення актів агресії або інших порушень миру, а також для захисту від інших зовнішніх загроз життєво важливих інтересів держав [1, с. 74]. На думку авторів посібника "Глобалізація системи безпеки", такий порядок міждержавного співробітництва створює умови, за яких будь-який акт агресії проти будь-кого з учасників подібної системи вважається агресією проти усіх інших її учасників [2, с. 30].

Глобальна система колективної безпеки має полікомпонентну структуру, яка включає поряд з іншими елементами забезпечення територіальної цілісності, такі елементи як міжнародно-правове оформлення державних кордонів та міжнародну співпрацю у сфері охорони та захисту державних кордонів. Саме ці компоненти забезпечують надійну основу для формування та реалізації державної політики у прикордонній сфері.

Оскільки забезпечення безпеки державного кордону, як складової національної безпеки, не можливо без чіткої

регламентації правовідносин в цій сфері між державами, її компетентними органами, організаціями, установами та індивідуальними суб'єктами, то важливого значення набуває розробка та впровадження нормативно-правових актів, які визначають статус суб'єктів у прикордонній сфері, їх права та обов'язки, відповідальність у вигляді відповідних санкцій за порушення норм права. Особливої актуальності у цьому контексті набувають дослідження міжнародно-правових механізмів забезпечення безпеки державного кордону.

На думку одного з провідних фахівців в галузі міжнародного права І.І. Лукашук, міжнародно-правове регулювання являє собою цілеспрямований владний вплив на міжнародні відносини, спільно здійснюване державами за допомогою міжнародного права з метою задоволення своїх національних і міжнародних інтересів [8]. Механізм міжнародно-правового регулювання – це сукупність міжнародно-правових засобів і методів впливу на міждержавні відносини [8].

Виходячи із завдань нашого дослідження під міжнародно-правовим механізмом забезпечення безпеки державного кордону слід розуміти міжнародні правові інструменти, організації та установи, які безпосередньо впливають на стан непорушності та захищеності державних кордонів.

Міжнародно-правовий механізм регулювання безпечного середовища у прикордонній сфері включає як міжнародно-правові акти універсального та регіонального характеру, що регулюють міжнародно-правовий статус державних кордонів, так і двосторонні міжнародні договори, які забезпечують оформлення кордонів суміжних країн, а також закріплюють особливості здійснення прикордонного контролю.

Крім того, такий механізм повинен також забезпечувати умови для реалізації спільної прикордонної політики, яка б включала уніфікацію нормативно-правової бази у сфері здійснення прикордонної діяльності, створення інтегративних систем прикордонного контролю, розробку та впровадження спільних програм та стратегій прикордонної співпраці суб'єктів управління кордонами тощо.

На сьогоднішній день реалізації та укладення, чи то приєднання до міжнародних договорів, що регулюють питання забезпечення безпеки державного кордону передбачає:

- реалізацію міжнародних конвенцій, до яких приєдналася Україна, та міжнародних договорів, що регулюють прикордонні питання та питання безпеки і спрощення міжнародної торгівлі;

- укладення нових договорів, зокрема щодо: співробітництва під час здійснення контролю осіб, товарів і транспортних засобів, що переміщуються через спільний державний кордон; проведення попередньої перевірки правових підстав для в'їзду в Україну іноземців та осіб без громадянства в іноземних аеропортах; обміну попередньою інформацією про товари і транспортні засоби, що переміщуються через спільний державний кордон; реадмісії осіб з державами – походження потенційних незаконних мігрантів та державами їх транзитного прямування; про порядок взаємодії з прикордонних питань та співробітництво у сфері обміну інформацією [6, с. 63].

Розглядаючи механізм міжнародно-правового регулювання сучасних державних кордонів України звернемо увагу та основоположні документи міжнародного характеру, які є універсальними за своєю суттю. Це, зокрема, стосується таких міжнародно-правових актів, як Статут ООН 1945 р. та Декларація про принципи міжнародного права. Так, у Статуті ООН, під територіальною недоторканістю розуміється повний та виключний суверенітет держави над своєю територією, який виключає будь-яке іноземне озбро-

єне чи неозброєне втручання та вплив не залежно від того, має чи не має таке посягання метою відторгнення частини державної території [13]. В Декларації про принципи міжнародного права викладені основні принципи збереження територіальної цілісності та непорушності кордонів: 1) принцип, згідно з яким держави утримуються в своїх міжнародних відносинах від загрози силою або її застосування як проти територіальної цілісності або політичної незалежності будь-якої держави, так і будь-яким іншим чином, несумісним з цілями ООН; 2) принцип, згідно з яким держави вирішують свої міжнародні спори мирними засобами таким чином, щоб не ставити під загрозу міжнародний мир і безпеку і справедливість; 3) обов'язки відповідно до Статуту не втручатися у справи, які входять до внутрішньої компетенції будь-якої держави; 4) обов'язки держав співпрацювати один з одним відповідно до Статуту; 5) принцип рівноправності і самовизначення народів; 6) принцип суверенної рівності держав; 7) принцип, згідно з яким держави сумлінно виконують зобов'язання, прийняті ними відповідно до Статуту [3].

Таким чином, ці документи закріплюють універсальні міжнародно-правові механізми захисту територіальної цілісності, які мають першочергову значимість, імперативний характер і вищу юридичну силу.

Серед регіональних міжнародно-правових актів, які вплинули на закріплення міжнародних принципів збереження територіальної цілісності та непорушності державних кордонів, варто зазначити Заключний акт Ради з безпеки та співпраці в Європі 1975 р., Паризьку хартію для нової Європи 1990 р., Будапештський Меморандум 1994 р. про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї 1968 р., Концепція ОБСЄ у сфері безпеки кордонів і прикордонного режиму від 6 грудня 2005 р. та інші.

Виходячи з положень Заключного акту Ради з безпеки та співпраці в Європі, серед керівних принципів окремо слід виділити принцип непорушності кордонів, який зазначає наступне: “Держави-учасниці розглядають як непорушні всі кордони один одного, як і кордони всіх держав у Європі, і тому вони будуть утримуватися зараз і в майбутньому від будь-яких зазіхань на ці кордони. Вони будуть, відповідно, утримуватися також від будь-яких вимог або дій, спрямованих на захоплення і узурпацію частини або всієї території будь-якої держави-учасника” [5]. Заключний акт Ради з безпеки та співпраці в Європі доповнив та деталізував принципи, які визначені у Статуті ООН, а також констатував можливість зміни кордонів лише у мирний спосіб.

Паризька хартія для нової Європи 1990 р., як міжнародний документ, який визначив нову еру демократії, миру та єдності, також акцентував увагу на питаннях безпеки державних кордонів та співробітництва держав у цьому напрямку [10].

Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї (Будапештський меморандум 1994 року) є одним із визначальних міжнародних актів, які гарантують безпеку Україні від зовнішнього втручання, та містить чотири зобов'язання стосовно України:

- поважати незалежність, суверенітет та наявні кордони України;

- утримуватися від погрози силою або її застосування проти України, крім як з метою самооборони або в якійсь інший спосіб відповідно до Статуту ООН;

- утримуватися від економічного примусу, спрямованого на те, щоб підпорядкувати своїм власним інтересам здійснення Україною прав, притаманних її суверенітету, і в такий спосіб забезпечити собі переваги будь-якого роду;

– домагатися негайних дій Ради Безпеки ООН із надання допомоги Україні як державі-учасниці Договору про нерозповсюдження ядерної зброї, що не володіє ядерною зброєю, у випадку якщо Україна стане жертвою акту агресії або об'єктом агресії із застосуванням ядерної зброї [9].

У зв'язку з наявною військовою агресією Російської Федерації в окремих регіонах Донецької, Луганської областей та окупація нею території Автономної Республіки Крим варто звернути увагу на пункт 2 Меморандуму, в якому зазначено наступне: “Російська Федерація, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії і Сполучені Штати Америки підтверджують їх зобов'язання утримуватися від загрози силою чи її використання проти територіальної цілісності чи політичної незалежності України, і що ніяка їхня зброя ніколи не буде використовуватися проти України, крім цілей самооборони або будь-яким іншим чином згідно зі Статутом Організації Об'єднаних Націй” [9]. Як ми бачимо, Російською Федерацією грубо порушено принципові засади міжнародного публічного права та чинні міжнародні зобов'язання Російської Федерації у зв'язку із збройним вторгненням на територію України, прийняттям законодавчими органами цієї країни та її Президентом рішень щодо включення Криму до складу Російської Федерації на правах суб'єкта федерації, а також організацією і проведенням в окремих регіонах Донецької, Луганської областей агресивних дій, спрямованих на дестабілізацію ситуації в Україні.

Одним із складних питань у світовій практиці оформлення кордонів є процес договірно-правового розмежування морського кордону. Не є виключенням й Україна, яка також зіштовхнулася з тривалим закріпленням своїх морських кордонів.

Протяжність морської ділянки державного кордону України складає 1355 кілометрів, а площа виключної (морської) економічної зони України складає 72 658 квадратних кілометрів.

Міжнародно-правову основу для делімітації морських територіальних просторів України складає Конвенція ООН з морського права від 10.12.1982 р. [7], яка є одним із найбільш комплексних інструментів міжнародного права. Вона передбачає регулювання таких міжнародно-правових інститутів як територіальне море та прилегла зона, відкрите море, протоки, що використовуються для міжнародного судноплавства, континентальний шельф, режим островів та міжнародний район морського дна та інших питань.

Оформлення морських кордонів безпосередньо між державами регулюється відповідними двосторонніми міжнародно-правовими договорами.

Вперше делімітація виключних (морських) економічних зон і континентальних шельфів була проведена між Україною і Турецькою Республікою. Це відбулося шляхом підтвердження нотами зовнішньополітичних відомств обох держав лінії розмежування, що була визначена в Угоді між Урядом Союзу Радянських Соціалістичних Республік і Урядом Турецької Республіки про розмежування континентального шельфу між Союзом Радянських Соціалістичних Республік і Турецькою Республікою в Чорному морі [14].

Одним із спірних питань, було питання розмежування морських кордонів між Україною і Румунією. За відсутності перспективи у двосторонніх українсько-румунських переговорах, 3 лютого 2009 року було прийнято рішення Міжнародним судом ООН про делімітацію у Чорному морі, відповідно до якого Україна делімітувала територіальне море, виключну економічну зону і континентальний шельф з Румунією. Рішенням Міжнародного суду ООН були визначені координати точок лінії розмежування внутрішньої (морської) економічної зони та континентального шельфу України та Румунії у Чорному морі; підтверджено статус

острова Зміїний, але, оскільки він віддалений від материкової території, не враховано його вплив на формування лінії розмежування; підтверджено належність острова Зміїний Україні та існування територіального моря України (12 морських миль) навколо нього; встановлено, що острів Зміїний не дає підстав для поширення внутрішньої (морської) економічної зони України за межі, визначені встановленою Міжнародним судом серединної лінії [15].

Таким чином, вищезазначене рішення сприяло налагодженню добросусідських стосунків між Україною та Румунією та остаточного вирішення спірної ситуації стосовно морських кордонів держав.

У зв'язку із збройною агресією та ескалацією конфлікту з боку Російської Федерації проти суверенітету та територіальної цілісності України з 2014 році гостро стоїть питання розмежування морських кордонів в акваторії Чорного та Азовського морів. Варто зауважити, що розбіжності в питанні делімітації Азовського моря та Керченської протоки роками залишаються невирішеними. На думку В. Дмитрука, тривалий час для Росії така ситуація невизначеності була вигідною з геополітичних міркувань, що часто призводило до нагнітання політичних пристрастей і «непорозумінь» у міждержавних відносинах. Однак, зважаючи на події 2014 р., пов'язані з підступною агресією Російської Федерації щодо України та анексією Криму всупереч усім міжнародним правовим нормам, розгляд цих питань не на часі [4, с. 116].

Сучасний міжнародно-правовий механізм включає не тільки порядок встановлення та зміни державних кордонів, закріплення їх правового режиму, порядку вирішення прикордонних конфліктів. Не менш важливими є питання співробітництва та взаємодопомога у прикордонній сфері, упорядкування роботи пунктів пропуску через державний кордон, спільне патрулювання прикордонної території, контроль прикордонного руху, обмін інформацією та інші питання забезпечення відкритості та безпеки кордонів.

Механізми міжнародно-правового співробітництва у цьому напрямі представлені низкою документів, серед яких: Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями 1980 р., Кодекс правил, що регулюють рух осіб через кордон (Шенгенський прикордонний кодекс); План дій щодо лібералізації ЄС візового режиму, Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода про асоціацію), Резолюція Європарламенту про безвізовий режим між Україною та ЄС 2017 р. та ряд інших документів. Значення цих документів є беззаперечно важливим для посилення співпраці прикордонних, митних, міграційних служб, правоохоронних органів держав з метою сприяння вільному і безпечному пересуванню людей, товарів і послуг, транскордонного економічного співробітництва, ослаблення загроз тероризму, транснаціональної злочинності, корупції, нелегальної міграції, а також створення належних умов для захисту прав і законних інтересів осіб, які перетинають кордон.

На сприяння принципам незалежності, суверенітету, територіальної цілісності й непорушності кордонів, а також співробітництву у сфері управління кордонами направлена Угода про асоціацію між Україною та країнами Європейського союзу. Відповідно до статті 16 Угоди про асоціацію, Сторони домовились, що згідно з відповідним законодавством ЄС та чинним національним законодавством, співробітництво буде, зокрема, зосереджуватись на таких питаннях управління кордонами:

– спільному запровадженні ефективної та превентивної політики щодо боротьби з нелегальною міграцією, неза-

конним переправленням нелегальних мігрантів через державний кордон та торгівлею людьми, у тому числі щодо методів боротьби з організованими злочинними групами, що здійснюють незаконне переправлення нелегальних мігрантів через державний кордон та торгівлю людьми, а також захисту жертв таких злочинів;

– подальшому розвитку оперативних заходів у сфері управління кордонами, а саме:

1) співробітництво у сфері управління кордонами може включати, *inter alia*, навчання, обмін найкращими практиками, зокрема технологічні аспекти, обмін інформацією з дотриманням встановлених правил та, у разі потреби, обмін офіцерами зв'язку;

2) зусилля Сторін у цій сфері будуть спрямовані на ефективну імплементацію принципу інтегрованого управління кордонами.

– посиленні рівня безпеки документів [11].

Деякі питання прикордонного співробітництва також зазначені і в інших статтях Угоди про асоціацію: ст. 76 “Законодавство і процедури”, ст. 77 “Відносини з бізнес-спільнотою”, ст. 78 “Митне співробітництво”, ст. 207 “Забезпечення охорони” та ряду інших статей.

Серед міжнародних документів локального характеру окремо слід виділити регламенти та директиви Європейського Союзу, які є обов'язковими для його держав-членів союзу. Вони також мають безпосередній вплив на законодавство України, оскільки відповідно до Угоди про асоціацію з ЄС Україна зобов'язується наблизити своє законодавство до такого законодавства ЄС. Так, відповідно до Регламенту Ради ЄС від 26 жовтня 2004 р. (2007/2004 / 26.10.2004 (OB L 349 / 25.11.2004) створено Європейське агентство з питань управління оперативним співробітництвом на зовнішніх кордонах держав – членів Європейського Союзу – FRONTEX [16]. Відповідно до Регламенту ЄС 2016/1624 від 14 вересня 2016 р., створено Європейське агентство з прикордонної та берегової охорони (European Border and Coast Guard) із залученням національних прикордонних служб та запровадженням спільної відповідальності за управління кордонами [17]. Регламент (ЄС) 2017/2226 Європейського Парламенту та Ради ЄС від 30 листопада 2017 року про створення системи в'їзду/виїзду – Entry/Exit System (EES) започатковує створення систему “розумних кордонів” (Smart borders) для реєстрації даних про в'їзд / виїзд та відмову у в'їзді, даних про в'їзд громадян третіх країн, які перетинають зовнішні кордони держави-членів ЄС та а також визначення умов доступу до EES для правоохоронних органів [18]. Відповідно до Регламенту (ЄС) 1052/2013 від 22 жовтня 2013 р. створена Європейська система нагляду за кордоном (European Border Surveillance System (Eurosur)) як механізм моніторингу зовнішніх і внутрішніх кордонів ЄС та інформаційної взаємодії між прикордонними відомствами держав – членів Євросоюзу [19].

Що стосується країн пострадянського простору, то тут варто звернути увагу на Угоду про співробітництво прикордонних військ у галузі прикордонного контролю у пунктах пропуску через кордони держав – учасниць Співдружності Незалежних Держав з державами, які не входять у Співдружність від 25 листопада 1998 року. Так, статтею 6 Угоди передбачено, що прикордонні відомства сторін Угоди можуть проводити спільні заходи з питань: вдосконалення та оптимізації технологій прикордонного контролю; ефективного застосування спеціальних технічних засобів та службових тварин під час здійснення прикордонного контролю; збалансування рівнів підготовки контролерського складу; своєчасного аналізу ознак протиправної діяльності і вироблення методів боротьби з нею в пунктах пропуску; створення оптимальних органі-

заційних структур з'єднань, частин і підрозділів прикордонного контролю; попередження незаконних дій щодо персоналу пунктів пропуску при здійсненні ними своїх службових обов'язків; координації діяльності відомств, які здійснюють інші види контролю в пунктах пропуску через кордони, а також з інших питань, що становлять взаємний інтерес [12].

Висновки. Отже, можна констатувати, що Україна як суб'єкт міжнародних відносин має доступ до розвинутої системи міжнародно-правових механізмів забезпечення безпеки державного кордону та впливає на її подальше вдосконалення, є активним учасником програм з міжнародного співробітництва у прикордонній сфері, а також на систематичній основі запроваджує нові механізми нормативного регулювання державного кордону.

Однак, на даний час залишається невирішеною проблема незавершеності здійснення заходів щодо договірно-правового оформлення державного кордону з Російською Федерацією. Більш того, грубі й систематичні порушення з боку Росії імперативних принципів добросовісного дотримання міжнародних зобов'язань, територіальної цілісності й непорушності державних кордонів, а також її зобов'язань перед Україною за двосторонніми міждержавними договорами призводять до загострення кризи у сфері безпеки державного кордону України.

Для подальшого розвитку стратегічного партнерства між Україною та іншими країнами в питаннях забезпечення безпеки державного кордону важливе значення має подальше розширення та вдосконалення існуючої міжнародної договірно-правової бази, а також імплементації міжнародних та європейських стандартів здійснення прикордонного, митного та інших видів державного контролю на державному кордоні.

Список використаної літератури:

1. Гетьман-Павлова І. В. Международное право как регулятор международных отношений : науч. моногр. М. : Изд-во МГОУ, 2014. 497 с.
2. Глобалізація системи безпеки: навчальний посібник. Потехін О.В., Тодоров І.Я. Донецьк, 2011. 248 с.
3. Декларація про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин та співробітництва між державами відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй: прийнята резолюцією 2625 (XXV) Генеральної Асамблеї ООН від 24 жовтня 1970 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_569#Text
4. Дмитрук В. Делімітація та демаркація державного кордону України: проблеми та пріоритети. *Регіональна історія України. Збірник наукових статей*. Вип. 8. 2014. С. 109–116.
5. Заключний акт Ради з безпеки та співпраці в Європі 1975 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_055#Text
6. Івашков Ю.Б., Міжнародне співробітництво та співпраця Державної прикордонної служби України із запобігання транскордонній злочинності / Ю. Б. Івашков, Т. О. Івашкова // *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Сер. : Військові та технічні науки*. 2015. №4. С.59-75. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnprv_vtn_2015_4_7.
7. Конвенція ООН з морського права. 10.12.1982 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_057
8. Лукашук І.І. Международное право. Общая часть : учеб. для студентов юрид. фак. и вузов / И.И. Лукашук; Рос. акад. наук, Ин-т государства и права, Академ. правовой ун-т. Изд. 3-е, перераб. и доп. М. : Волтерс Клувер, 2005. 432с. URL: http://www.cawater-info.net/bk/water_law/pdf/lukashuk_1.pdf

9. Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї. Будапешт. 5 грудня 1994 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_158#Text
10. Паризька хартія для нової Європи. 1990 р. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/3/4/39520.pdf>
11. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. 21.03.2014 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text
12. Угода про співробітництво прикордонних військ у галузі прикордонного контролю у пунктах пропуску через кордони держав – учасниць Співдружності Незалежних Держав з державами, які не входять у Співдружність. 25 листопада 1998 року URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_892#Text
13. Устав Організації Об'єднаних Націй : Міжнародний документ від 26 черв. 1945 р. URL : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_010
14. Царьов Ю.О. Сучасний стан та перспективи договірно-правового оформлення морських кордонів України. Державне управління: удосконалення та розвиток № 3, 2011. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=261>
15. Case concerning Maritime Delimitation in the Black Sea (Romania vs. Ukraine). ICJ Judgment 3 February 2009. URL: <http://www.icj-cij.org/docket/files/132/14987.pdf>
16. Council regulation (EC) No 2007/2004 of 26 October 2004 establishing a European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of the Member States of the European Union. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32004R2007>
17. Regulation (EU) 2016/1624 of the European Parliament and of the Council of 14 September 2016 on the European Border and Coast Guard. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32016R1624>
18. Regulation (EU) 2017/2226 of the European Parliament and of the Council of 30 November 2017 establishing an Entry/Exit System (EES). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32013R1052><https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32017R2226>
19. Regulation (EU) No 1052/2013 of the European Parliament and of the Council of 22 October 2013 establishing the European Border Surveillance System (Eurosur). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32013R1052>

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРА

Володимир Нікіфоренко – кандидат наук з державного управління, Перший заступник Голови Державної прикордонної служби України

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Volodymyr Nikiforenko – PhD in Public Administration, doctorate of Interregional Academy of Personnel Management